

KONISITUTUTSIYADAGI IJTIMOY KAFOLATLAR

Todjimamatova Ruhshona

Fargʻona viloyati yuridik texnikumi Sud-huquqiy faoliyati yoʻnalishi 33/23-guruh oʻquvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14253837>

Annotatsiya. Oʻzbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi davlatning asosiy qonuni boʻlib, fuqarolarning keng doiradagi huquq va erkinliklarini, kafolatlaydi. Ushbu maqolada Respublikamiz Konstitutsiyasining ijtimoiy kafolatlari, ijtimoiy siyosati haqida batafsil maʼlumot keltirib oʻtilgan.

Kalit soʻzlar: Ijtimoiy kafolatlar, Oʻzbekiston Konstitutsiyasi, ijtimoiy davlat, inson huquqlari, ijtimoiy siyosat, ijtimoiy himoya.

SOCIAL GUARANTEES IN THE CONSTITUTION

Abstract. The Constitution of the Republic of Uzbekistan is the main law of the state and guarantees a wide range of rights and freedoms of citizens. This article provides detailed information about the social guarantees and social policies of the Constitution of our Republic.

Key words: Social guarantees, Constitution of Uzbekistan, social state, human rights, social policy, social protection.

СОЦИАЛЬНЫЕ ГАРАНТИИ В КОНСТИТУЦИИ

Аннотация. Конституция Республики Узбекистан является основным законом государства и гарантирует широкий спектр прав и свобод граждан. В данной статье представлена подробная информация о социальных гарантиях и социальной политике Конституции нашей Республики.

Ключевые слова: Социальные гарантии, Конституция Узбекистана, социальное государство, права человека, социальная политика, социальная защита.

KIRISH

Ijtimoiy kafolatlar davlat Konstitutsiyasida mustahkamlangan fuqarolarning maʼlum turmush darajasi va farovonligini taʼminlaydigan qoidalardir. Ular har bir inson oʻzining asosiy huquq va erkinliklarini, jumladan, mehnat qilish, dam olish, taʼlim olish, sogʻliqni saqlash va munosib hayot kechirish huquqini amalga oshirish imkoniyatiga ega boʻlgan shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan boʻladi.

Quyida Oʻzbekiston Konstitutsiyasidagi ijtimoiy kafolatlarni keltirib oʻtaman. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mamlakatimizning asosiy qonuni sifatida keng ijtimoiy kafolatlarni mustahkamlab, davlatning har bir fuqaro farovonligini taʼminlashga intilishini oʻzida aks ettiradi.

Ijtimoiy himoyaga oid asosiy qoidalarga quyidagilar kiradi:

- *Ijtimoiy davlat tamoyili*: O'zbekiston o'zini ijtimoiy davlat deb e'lon qiladi, ya'ni davlat o'z fuqarolarining munosib hayot kechirishi uchun sharoit yaratish mas'uliyatini o'z zimmasiga oladi.

- *Mehnat qilish huquqi*: Konstitutsiya mehnat qilish, erkin kasb tanlash, adolatli mehnat sharoitlari va ishsizlikdan himoyalaniş huquqini kafolatlaydi.

- *Dam olish huquqi*: Har bir fuqaro dam olish, shu jumladan oqilona ish vaqti, dam olish kunlari va haq to'lanadigan ta'tilni belgilash huquqiga ega.

- *Ijtimoiy ta'minot huquqi*: Davlat yoshi, kasalligi, nogironligi, boquvchisini yo'qotganligi va qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa hollarda ijtimoiy ta'minotni ta'minlaydi.

- *Sog'liqni saqlash huquqi*: Har bir fuqaro sog'liqni saqlash va tibbiy yordam olish huquqiga ega. Davlat tibbiy xizmatlarning mavjudligi va sifatini kafolatlaydi.

- *Ta'lim olish huquqi*: Davlat umumiy foydalanish imkoniyatini va bepul boshlang'ich va o'rta umumiy ta'limni kafolatlaydi.

- *Oila va bolalarni ijtimoiy himoya qilish*: Davlat oila, onalik va bolalikni mustahkamlash uchun shart-sharoit yaratadi.

- *Nogironlarning huquqlarini himoya qilish*: Davlat nogironlarni ijtimoiy himoya qiladi.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida ijtimoiy kafolatlar fuqarolarning ijtimoiy va iqtisodiy huquqlarini himoya qilishga qaratilgan. Ushbu kafolatlar davlatning fuqarolar farovonligini ta'minlash va ijtimoiy adolatni amalga oshirishdagi majburiyatlarini belgilaydi.

Ijtimoiy Kafolatlar quyidagilar:**1. Bandlik va Ishsizlikdan Himoya:**

Davlat fuqarolarning bandligini ta'minlash, ishsizlikdan himoya qilish va kambag'allikni qisqartirish choralari ko'radi. Har bir shaxs adolatli haq olish huquqiga ega.¹

2. Ijtimoiy Ta'minot:

Fuqarolar qariganda, mehnat qobiliyatini yo'qotganda yoki boquvchisidan mahrum bo'lganda ijtimoiy ta'minot olish huquqiga ega. Pensiyalar va nafaqalar miqdori eng kam iste'mol xarajatlaridan past bo'lmasligi kerak.²

3. Uy-joy Huquqi:

Har bir inson uy-joyli bo'lish huquqiga ega va davlat oilaning to'laonli rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.³

¹ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi

² O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 39-modda

³ https://constitution.uz/oz/pages/broshura_ijtimoiy_davlat

4. Tibbiy Yordam:

Fuqarolarga tibbiy yordamning kafolatlangan hajmi bepul ko'rsatiladi.⁴

5. Ta'lim Huquqi:

Davlat bepul umumiy o'rta ta'lim va boshlang'ich professional ta'lim olishni kafolatlaydi.

Ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim ham ta'minlanadi.⁵

Ijtimoiy kafolatlarning amalga amalga oshirilishi haqida gapiradigan bo'lsak, O'zbekistonda ijtimoiy kafolatlarni amalga oshirish maqsadida quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda:

- *Tegishli qonunlarni ishlab chiqish va qabul qilinmoqda:* Mehnat, ijtimoiy ta'minot, sog'liqni saqlash to'g'risidagi qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlar konstitutsiyaviy qoidalarni aniqlab beradi.

- *Ijtimoiy himoya tizimi shakllantirilmoqda:* Ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish uchun mas'ul bo'lgan davlat organlari va muassasalari tizimi yaratildi.

- *Ijtimoiy dasturlar moliyalashtirilmoqda:* Davlat byudjetining salmoqli qismi ijtimoiy sohani moliyalashtirishga yo'naltiriladi.

- *Xalqaro hamkorliklar amalga oshirilmoqda:* O'zbekiston ijtimoiy siyosat sohasida xalqaro tashkilotlar bilan faol hamkorlik qiladi.

Muammolar va istiqbollar

Erishilgan natijalarga qaramay, O'zbekistonda quyidagi ijtimoiy kafolatlar bilan bog'liq ayrim muammolar saqlanib qolmoqda:

- *Mablag'larning yetarli emasligi:* Barcha ijtimoiy dasturlarni to'liq amalga oshirish uchun har doim ham resurslar yetarli emas.

- *Hududlarning notekis rivojlanishi:* Turmush darajasi va ijtimoiy xizmatlarning mavjudligi mamlakatning turli mintaqalarida farq qilishi mumkin.

- *Qonunchilikning nomukammalligi:* Ijtimoiy himoya sohasidagi qonunchilikni yanada takomillashtirish talab etiladi.

Rivojlanish istiqbollari:

- *Davlat dasturlarining ijtimoiy yo'naltirilganligini kuchaytirish:* Ijtimoiy xizmatlar qamrovini kengaytirish, ularning sifatini oshirish.

- *Ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish:* Ijtimoiy adolatni ta'minlashning yangi mexanizmlari va vositalarini ishlab chiqish.

⁴ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 40 modda

⁵ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 41-modda

- *Ijtimoiy sheriklikni mustahkamlash*: Davlat, ish beruvchilar va kasaba uyushmalari o'rtasidagi faol hamkorlik.

O'zbekiston Konstitutsiyasida mustahkamlangan ijtimoiy kafolatlar fuqarolar farovonligini ta'minlash, adolatli jamiyat barpo etishning muhim vositasidir. Erishilgan natijalarga qaramay, ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish va aholi turmush darajasini oshirish borasidagi ishlarni davom ettirish zarur deb hisoblayman.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ijtimoiy kafolatlar adolatli va farovon jamiyat barpo etishda asosiy o'rin tutadi. O'zbekiston Konstitutsiyasi ushbu kafolatlarni amalga oshirish uchun mustahkam zamin yaratmoqda, ammo to'liq muvaffaqiyatga erishish uchun davlat, jamiyat va har bir fuqaroning yanada sa'y-harakatlari zarur.

Shunday ekan farovon, tinch va osuda bir mamlakatda yashash uchun nafaqat davlat organlari harakat qilishi, balki oddiy xalq, har bir inson ham harakat qilishi va ma'suliyat hissini his qilishi lozim. Qonun qanchalik ko'p va to'g'ri bo'lmasin, ustuvor bo'lmasa, xalq bu qonunlarga rioya qilmasa bunday mamlakatda tinchlik va farovonlik bo'lmaydi.

RERERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
2. https://constitution.uz/oz/pages/broshura_ijtimoiy_davlat
<https://constitution.uz/uz/clause/index>
3. <https://www.lex.uz/acts/41098>
4. <https://www.lex.uz/acts/41098>
5. <https://yuz.uz/uz/news/inson-huquq-va-erkinliklarining-konstitutsiyaviy-huquqiy-kafolatlari>